

Irena Szypułowa

Organizacja orkiestry symfonicznej w Kielcach w pierwszych latach Polski Ludowej

Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne 3, 135-139

1989

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Irena Szypułowa

ORGANIZACJA ORKIESTRY SYMFONICZNEJ W KIELCACH W PIERWSZYCH LATACH POLSKI LUDOWEJ

Spółeczeństwo polskie pozbawione przez wiele okupacyjnych lat normalnego życia kulturalnego z ogromnym entuzjazmem przyjmowało fakt powoływania do życia orkiestr symfonicznych w pierwszych latach powojennych. Zmieniły się też realia naszego życia społecznego, w tym także zapotrzebowanie na dobra kulturalne.

W Kielcach już na zebraniu Związku Zawodowego Muzyków, które odbyło się 2 lutego 1945 r., powołano do życia tzw. Komisję Koncertową w składzie: P. Lewiecki, J. Smidowicz, S. Belina-Skupiewski, B. Jarońska, Budziszewska, M. Kozłowska, H. Latoszewska, S. Herman i M. Stroiński. Postanowiono wówczas zwołać zebranie dyrygentów zespołów instrumentalnych na dzień 5 lutego, powierzając przewodnictwo komisji kwalifikacyjnej tej grupy muzyków - Marianowi Stroińskiemu¹. Po upadku powstania warszawskiego wraz z grupą Innych muzyków osiadł on na stałe w naszym mieście, podejmując początkowo pracę w zakładzie stolarskim Zakładów Wytwórczych „Społem”. Tam też uformował się skromny zespół instrumentalny z obsadą instrumentów smyczkowych oraz dętych drewnianych i blaszanych. Ta orkiestra świetlicowa składała się z 19 osób, zaś instrumenty stanowiły w głównej mierze własność zakładów. Muzycy ćwiczyli i koncertowali w wolnych chwilach, a praca ta była bezplanowa i dość trudna, ze względu na przerwę w graniu, spowodowaną wojną.

Po trzech miesiącach pracy orkiestry - okres mniej więcej od 14 lutego do 14 maja 1945 r. - i paru występach, skończyła się pomoc zakładu „Społem”, który dla swoich potrzeb wymagał orkiestry dętej. M. Stroiński zaczął szukać możliwości samodzielnej pracy zespołu i zainicjował stworzenie placówki o szerszym zakresie oddziaływania i upowszechniania kultury muzycznej w tym zaniedbanym regionie. Z pomysłem tym zwrócił się do

partii i władz miejscowych, a po uzyskaniu aprobaty do Ministerstwa Kultury i Sztuki. Rezultatem tych starań było uzyskanie pozwolenia na założenie samodzielnej placówki pod nazwą Wojewódzka Orkiestra Symfoniczna oraz otrzymanie skromnej subwencji, pozwalającej na rozpoczęcie prawdziwie pionierskiej pracy².

M. Stroiński był nie tylko zdolnym organizatorem, posiadał także ukończoną klasę teorii i kompozycji konserwatorium warszawskiego oraz duże doświadczenie zdobyte w Organizacji Ruchu Muzycznego i Państwowym Instytucie Ociemniałych w Warszawie w okresie międzywojennym³.

W marcu 1945 r. orkiestra liczyła już 40 muzyków⁴. Zachował się z tego okresu dokument, w którym „Prezes Koła Oświatowego - prof. M. Stroiński - zaprasza dnia 15 marca 1945 r. na pokaz wstępnych prac Spółdzielczego Koła Oświatowego w postaci krótkiego koncertu orkiestry symfonicznej, orkiestry dętej i chóru SKO”⁵.

1 sierpnia 1945 r. Wojewódzki Urząd Informacji i Propagandy w Kielcach zawiera umowę ze Związkiem Zawodowym Muzyków, w której zobowiązuje się, że będzie wypłacać Wojewódzkiej Orkiestrze Symfonicznej 12 tys. zł w zamian za 3 koncerty miesięcznie. Już 4 i 5 sierpnia 1945 r. odbył się popularny koncert tego zespołu z udziałem śpiewaka Aleksandra Hermana⁶.

Należy również wspomnieć o Leonie Solskim, który w październiku 1945 r. kieruje do Wydziału Kultury i Sztuki pismo w sprawie organizacji Świętokrzyskiej Filharmonii w Kielcach. Sprawa ta jednak upadła, głównie z powodu braku funduszy Prezydium WRN na ten cel.

Wielkie znaczenie dla ożywienia życia muzycznego w Kielcach miało zorganizowanie „Świętokrzyskich Dni Kultury” na wniosek wojewody kieleckiego z dnia 18 maja 1946 r., pod protektorem MKiSz. W rok później w ramach tej imprezy Wojewódzka Orkiestra Symfoniczna pod dyrekcją M. Stroińskiego wystąpiła z koncertem z udziałem Stefana Hermana, który wykonał Koncert D-dur L. van Beethovena i Koncert f-moll F. Chopina.

Ustalenie dokładnej daty powstania Wojewódzkiej Orkiestry Symfonicznej jest dość trudne. 7 grudnia 1946 r. M. Stroiński oraz St. Ratajczak - członek zarządu orkiestry - piszą do UW w

Kielcach, że „została ona założona 1 lipca 1945 r.” W sprawozdaniu Wydziału Kultury i Sztuki z dnia 24 września 1947 r. odnajdujemy również informację, że „Wojewódzka Orkiestra Symfoniczna istnieje w Kielcach od lipca 1945 r. pod dyrekcją M. Stroińskiego, w składzie 43 osób, i do tej pory dała 88 występów”⁷.

W 1947 r. do ciekawszych dokonań orkiestry należy zaliczyć „Koncert Moniuszkowski”, który odbył się 7 czerwca z udziałem barytona Edwarda Dachowskiego. W programie koncertu Wojewódzkiej Orkiestry Symfonicznej znalazły się uwertury do opery „Straszny dwór”, „Halka”, „Hrabina”, poemat „Bajka” oraz mazur i polonez ze „Straszego dworu” i tańce góralskie z „Halki”.

20 czerwca Wojewódzka Orkiestra Symfoniczna przybyła na występ do Jędrzejowa, który się jednak nie odbył z powodu meczu piłki nożnej, na który udała się młodzież. 26 czerwca 1947 r. odbył się „koncert operowy”, zaś 26 września na inauguracji nowego sezonu koncertowego, wykonano „Niedokończoną symfonię” F. Szuberta, V symfonię L. van Beethovena oraz koncert fortepianowy K.M. Webera w wykonaniu S. Staniewicza⁸.

Wojewódzka Orkiestra Symfoniczna borykała się jednak z trudnościami lokalowymi. Zespół początkowo otrzymał pozwolenie na tymczasowe ulokowanie się w budynku byłego Hotelu Polskiego, następnie przez kilka lat tułał się po różnych lokalach, przeprowadzając się 11 razy. Najdłużej korzystał z pomieszczenia w gmachu hotelu Bristol - w sali b. Ligi Morskiej. Mimo tych kłopotów praca nad dalszym podniesieniem kwalifikacji wykonawców i poziomu repertuaru postępowała w szybkim tempie⁹. W 1946 r. rozpoczęto organizację audycji muzycznych z prelekcjami dla szkół. Inicjatywa ta spotkała się z głębokim zrozumieniem Kuratora Okręgu Szkolnego w Kielcach oraz jej pełną akceptacją w trosce o wychowanie muzyczne dzieci i młodzieży. M. Stroiński miał już ciekawe doświadczenia w wygłaszaniu prelekcji dla uczniów, gdyż w latach trzydziestych prowadził podobne audycje dla warszawskiej młodzieży. Były one wysoko cenione przez szkoły¹⁰.

Wojewódzka Orkiestra Symfoniczna uświetniała swoimi występami szereg lokalnych imprez. 29 stycznia 1948 r. koncertowała obok orkiestry dętej miejscowego Pułku Piechoty pod dyr. Szklarczyca oraz „Chóru Rewelersów” z okazji Tygodnia Inwalidy Wojennego. 26 maja w Sali Portretowej pałacu biskupiego wystąpi-

ła z koncertem muzyki lekkiej. 17 czerwca z okazji kwesty na cele PCK dała bezpłatny występ w ogrodzie miejskim. Z okazji miesiąca przyjaźni polsko-radzieckiej orkiestra wystąpiła w Kielcach, Jędrzejowie, Pińczowie, Włoszczowie z programem muzyki polskiej i radzieckiej¹¹.

Koncerty te wymagały zwiększonej liczby prób, które odbywały się zwykle wieczorem w godzinach wolnych od pracy zawodowej muzyków. W 1950 r. NKiSz przyznało orkiestrze subwencję, umożliwiającą przejście na pracę zawodową. Muzycy więc porzucili inne zajęcia, próby odbywały się teraz regularnie, codziennie w godzinach porannych. Wzrósł poziom wykonawstwa, orkiestra coraz częściej wyjeżdżała w teren.

Kierownictwo Wojewódzkiej Orkiestry Symfonicznej dążyło teraz do zdobycia własnej siedziby i sali koncertowej. Dzięki pomocy KW PZPR przydzielony został zespołowi budynek po Centrali Rybnej i przebudowany według projektu inż. arch. S. Szostakiewicza. Z pomocą przyszło MKiSz, które przyznało na remont z funduszy inwestycyjnych ponad 300 tys. zł. Cały zespół w wolnych chwilach pomagał przy odgruzowywaniu i porządkowaniu terenu. 30 grudnia 1952 r. nastąpiło przejęcie budynku przez orkiestrę, co sprzyjało jej stabilizacji i planowemu rozwojowi. Zwiększyła się też do 45 liczba muzyków oraz został zatrudniony drugi dyrygent - Danuta Kołodziejska-Lasota. Po jej odejściu do Katowic funkcję tę przejął Karol Anbild, który jest obecnie dyrektorem Filharmonii im. O. Kolberga w Kielcach¹².

W pierwszych dwóch latach działalności Wojewódzkiej Orkiestry Symfonicznej dała ona 57 koncertów dla 33 278 słuchaczy, w 1952 r. liczby te podwoiły się. W tym okresie z orkiestrą wystąpili tacy artyści, jak: Henryk Sztompka, Halina Czerny-Stefańska, Barbara Hesse-Bukowska, Regina Smendzińska, Igor Iwanow, Edward Statkiewicz, Andrzej Hiolski, Maria Fołtyn, Halina Mickiewiczówna i inni. Orkiestra występowała we wszystkich miastach powiatowych i z powodzeniem zaspokajała zapotrzebowanie społeczne na muzykę symfoniczną w tym trudnym dla regionu okresie¹³. Jej rola w upowszechnianiu kultury muzycznej była niezwykle znacząca w życiu miasta i województwa, była także symbolem rewolucji kulturalnej Kielecczyny. Dzisiejsza Filharmonia z powodzeniem kontynuuje rozpoczętą przed czterdziestu laty

pracę w zakresie przekazywania naszemu społeczeństwu ogromnego dorobku narodowej i światowej kultury muzycznej.

P r z y p i s y

- 1 Archiwum Państwowe w Kielcach (dalej: APK), Urząd Wojewódzki Kielecki (dalej: UWK), sygn. 2129.
- 2 M. Ł u c z k i e w i c z, Dziesięciolecie Wojewódzkiej Orkiestry Symfonicznej w Kielcach. 14 II 1945 - 14 II 1955, Kielce 1955.
- 3 J. P r o s n a k, Polihymnia ucząca. Warszawa 1976.
- 4 APK, UWK, sygn. 2137.
- 5 APK, Wojewódzki Urząd Informacji i Propagandy, sygn. 94.
- 6 Ibidem.
- 7 APK, UWK, sygn. 2095.
- 8 Ibidem.
- 9 M. Ł u c z k i e w i c z, Dziesięciolecie Wojewódzkiej Orkiestry.
- 10 APK, UWK, sygn. 2096.
- 11 Ibidem.
- 12 M. Ł u c z k i e w i c z, Dziesięciolecie Wojewódzkiej Orkiestry.
- 13 Ibidem.